

Toni Saikkonen

Rakennustyömaan työsuojelu päätoteuttajan näkökulmasta

Opinnäytetyö

Syksy 2019

SeAMK Tekniikka

Rakennustekniikan työnjohdon tutkinto-ohjelma

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Tekniikka

Tutkinto-ohjelma: Rakennusalan työnjohto

Tekijä: Toni Saikkonen

Työn nimi: Rakennustyömaan työsuojelu päätoteuttajan näkökulmasta

Ohjaaja: Jussi Korpinen

Vuosi: 2019 Sivumäärä: 26 Liitteiden lukumäärä:

Tämä opinnäytetyö tehtiin rakennusliike K-S Mestarityö Oy:lle ja se tulee työmaamestareiden käyttöön. Tarkoituksena oli luoda kattava paketti, mikä pitää sisälleen päätoteuttajan vastuut liittyen työsuojeluun rakennustyömaalla. Näiden lisäksi on laadittu myös muistilistat ja ohjeistukset, jotka helpottavat tiedon keräämistä ja tarkastamista riippumatta työmaan luonteesta.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään työsuojelun tarkoitusta, työsuojeluhenkilöstön kokoonpanoa, työsuojelua ohjaavia lakiasioita ja työsuojelutarkastuksen sisältöä ja siihen varautumista.

Opinnäytetyön tuloksena on ohjeistus päätoteuttajalle rakennustyömaan työsuojelusta.

Avainsanat: työsuojelu, työsuojelutarkastus, työsuojeluhenkilöstö

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Technology

Degree programme: Construction Site Management

Author/s: Toni Saikkonen

Title of thesis: Construction site occupational safety from the viewpoint of the main contractor

Supervisor: Jussi Korpinen

Year: 2019 Number of pages: 26 Number of appendices:

The thesis was made for the construction company K-S Mestarityö Oy and will be used by the construction site foremen. The intention was to create a comprehensive package that would include the main contractor's responsibilities regarding health and safety at the construction site. In addition to them checklists and instructions were also made that would make it easier to assemble and inspect the package, regardless of the construction site.

The theoretical part of the thesis dealt with the purpose of safety and health, the configuration of safety and health personnel, the legal issues guiding health and safety and the contents and preparation for health and safety inspection.

The result of the thesis was a guide for the main contractor on the health and safety responsibilities on construction sites.

Keywords: Health and safety, health and safety inspection, health and safety configuration

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	1
Thesis abstract.....	2
SISÄLTÖ	3
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo	4
Käytetyt termit ja lyhenteet	5
1 JOHDANTO	6
2 TYÖSUOJELUN TARKOITUS	7
2.1 Työsuojelu rakennustyömaalla.....	7
2.2 Työsuojelun vastuut työnantajan ja työntekijän puolesta	7
3 TYÖSUOJELUHENKILÖSTÖ	9
3.1 Työsuojelupäällikkö.....	9
3.2 Työsuojeluvaltuutettu	10
3.3 Työsuojelutoimikunta	11
4 TYÖTURVALLISUUSLAKI	13
4.1 Valtioneuvoston asetus työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta.....	13
4.2 Valtioneuvosto päätös henkilösuojainten valinnasta ja käytöstä työssä.....	14
4.3 Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta.....	15
5 TYÖSUOJELUTARKASTUS.....	19
6 K-S MESTARITYÖN TYÖSUOJELU.....	21
6.1 Rakennustyömaan työsuojelun muistilista	21
6.2 Työsuojelutarkastuksen vaatimat asiakirjat ja suunnitelmat.....	23
LÄHTEET	25

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuva 1. Esimerkki työmaan perustamisen muistilistasta 1/2.....	23
Kuva 2. Esimerkki työmaan perustamisen muistilistasta 2/2.....	24
Kuva 3. Asiakirjojen hakemistorakenne.....	25

Käytetyt termit ja lyhenteet

Pääurakoitsija	Rakennuttajaan sopimussuhteessa oleva urakoitsija, joka kaupallisissa asiakirjoissa on nimetty pääurakoitsijaksi, ja jolle sopimuksenmukaisessa laajuudessa kuuluvat työmaan johtovelvollisuudet.
Aliurakoitsija	Pääurakoitsijan tilauksesta työtä suorittava toinen urakoitsija.
Päätoteuttaja	Rakennustyömaan toimija, jolla on pääasiallinen määräysvalta. Esimerkiksi pääurakoitsija tai työntilaaaja.

Työsuojeluviranomainen

Aluehallintoviraston nimeämä viranomainen, jonka tehtävä on valvoa työhyvinvointiin ja työturvallisuuteen liittyviä määräyksiä.

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö on tehty rakennusliike K-S Mestarityö Oy:n käyttöön ja erityisesti työmaamestareiden avuksi. K-S Mestarityö on keskisuuri rakennusliike, joka työllistää noin 40.henkilöä. Päätoimiala on rakennussaneeraus, mutta uudistuotanto on koko ajan kasvamaan päin.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää mitä työsuojelu tarkoittaa rakennustyömaalla ja mitä vaatimuksia se luo rakentajalle. Tavoitteena työssä oli käsitellä, mikä tarkoitus työsuojelulla on, miten työsuojelutarkastukseen tarkastukseen tulee valmistautua, mitkä asiakirjat ja lomakkeet tulee löytyä työmaalta ja mitkä muut asiat tulee olla kunnossa. Opinnäytetyön pohjalta syntyi valmis paketti mikä sisältää tarvittavat asiakirjat ja lomakkeet. Paketista löytyy myös tarvittavat muistilistat ja ohjeistukset työmaamestarille työsuojelutarkastusta varten. Osa vaadittavista suunnitelmista ja lomakkeista on tehty yksilöidysti K-S Mestarityön käyttöön ja osassa on käytetty valmiita pohjia.

2 TYÖSUOJELUN TARKOITUS

Tässä luvussa käydään läpi, mikä on työsuojelun tarkoitus rakennustyömaalla. Tarkoituksena on käsitellä aihetta työntekijän ja työnantajan puolesta.

2.1 Työsuojelu rakennustyömaalla

Rakennusala on työsuojelun kannalta haastava ala. Työmaat ovat vaihtelevia ja olosuhteet muuttuvat jatkuvasti. Työmaat saattavat vaihdella jopa päivittäin. Pienet työmaat saattavat kestää muutamasta päivästä vain muutamaan tuntiin, mikä lisää haasteita työsuojelun toteuttamisessa. Lisäksi esimerkiksi korjausrakentamisessa tulee vastaan jatkuvasti haitallisia kemikaaleja, jotka aiheuttavat terveysongelmia.

Aluehallintaviraston työsuojelun tarkoitus on varmistaa, että työt suoritetaan turvallisesti eikä niistä koidu terveystahittoja työntekijälle. Työsuojeluviranomaisen tärkein tehtävä on suorittaa työsuojelutarkastuksia työmaille. Työsuojelutarkastajan ohjeet tulevat sosiaali- ja terveysministeriöstä. Ohjeiden tarkoituksena on luoda yhdenmukainen työsuojeluvalvonta ja parantaa tarkastusten laatua. (Työsuojelutarkastus 2019.)

Työsuojelutarkastukset keskittyvät aloille, joissa työsuojeluriskit ovat suuret ja tämän takia rakennustyömaille tehdään paljon tarkastuksia (Työsuojelutarkastus 2019).

2.2 Työsuojelun vastuut työnantajan ja työntekijän puolesta

Työsuojelun tarkoitus ei pelkästään ole vain valvoa, vaan auttaa myös yritystä kehittämään työoloja ja työsuojelua.

Yrityksen tulee jatkuvasti olla perillä työpaikan mahdollisista vaaroista. Turvallisen työympäristön peruste alkaa vaarojen arvioinnista. Säännölliset työympäristön tarkastukset ja vaarojen arvioinnit kuuluvat työnantajan toimenkuvaan. Työnantajalla

on velvollisuus valvoa, että työntekijät toimivat annettujen ohjeiden ja määräysten mukaisesti. (Työsuojelun työolot 2019.)

Työnantajan tulee järjestää työterveyshuolto työntekijöille. Työterveyshuollon tarkoitus on olla työnantajan tukena turvaamassa työntekijöille terveelliset ja turvalliset työolosuhteet. (Työsuojelun työolot 2019.)

Työntekijän tulee aina noudattaa työnantajan antamia ohjeita työturvallisuudesta. Käytettävät henkilösuojaimet tulee olla säädösten mukaiset. Työntekijän tulee ilmoittaa välittömästi työnantajalle ja työsuojeluvaltuutetulle, jos hän havaitsee turvallisuuspuutteita. Työskennellessä tulee huomioida, että ei aiheuta vaaraa muille työntekijöille. Jos työstä aiheutuu vaaraa itselle tai muille henkilöille, työntekijällä on oikeus kieltäytyä työn tekemisestä. (L 23.8.2002, luku 4, 15 §.)

3 TYÖSUOJELUHENKILÖSTÖ

Jokaisella työpaikalla tulee olla työsuojelupäällikkö. Työnantaja voi itse toimia työsuojelupäällikkönä tai tarvittaessa nimetä itselleen edustajan. Työsuojelupäällikkö edustaa työnantajaa työsuojeluyhteistoiminnassa. (Työsuojelu työpaikalla 2016.)

Työsuojeluvaltuutettu tulee valita, jos työpaikalla työskentelee yli 10 henkilöä. Lisäksi valtuutetulle tulee valita kaksi varavaltuutettua. Valinta tehdään kahden vuoden toimikaudeksi ja valinta on lakisääteinen velvoite. (Työsuojelu työpaikalla 2016.)

Jos työpaikalla työskentelee säännöllisesti yli 20 henkilöä, tulee työpaikalle perustaa työsuojelutoimikunta. Työsuojelutoimikunnassa on työntekijän sekä työnantajan edustus. Lisäksi työnantaja tulee ilmoittaa työsuojelu yhteistoimintahenkilöiden yhteystiedot ja nimet Työturvallisuuskeskuksen hallinnoimaan työsuojeluhenkilörekisteriin. (Työsuojelu työpaikalla 2016.)

3.1 Työsuojelupäällikkö

Työsuojelupäällikkö on työnantajan edustaja. Työsuojelupäällikön tulee olla perehtynyt työsuojeluun liittyviin lakiasioihin ja oltava perillä työmaiden olosuhteista. Työsuojelupäällikön pitää tarvittaessa pystyä järjestämään työsuojelun yhteistoiminta käytännössä. Työpäällikön tulee osallistua työsuojelutoimikunnan kokouksiin, vaikka hän ei kuuluisi työsuojelutoimikuntaan. (Työsuojelu työpaikalla 2016.)

Työsuojelupäällikön keskeiset tehtävät:

- työsuojeluyhteistyön järjestäminen
- työnantajan ja työnjohtajien tukeminen työsuojelun järjestämisessä
- yhteistyö työsuojelutoimikunnan kanssa
- yhteistyö työsuojeluviranomaisen kanssa.

Työsuojelusäännösten toteutumisesta vastaa työnantaja (Työsuojelu työpaikalla 2016).

3.2 Työsuojeluvaltuutettu

Työsuojeluvaltuutettu on työntekijöiden kesken valitsema henkilö, joka edustaa työntekijöitä työsuojelun yhteistoiminnassa. Lisäksi työntekijöiden tulee valita kaksi varavaltuutettua. Työsuojeluvaltuutettu täytyy valita, jos työpaikalla työskentelee säännöllisesti yli kymmenen henkilöä. Työsuojeluvaltuutetun voi valita myös työpaikassa, jossa työskentelee vähemmän kuin kymmenen henkilöä, jos näin erikseen sovitaan. (Työsuojelu työpaikalla 2016.)

Työnantajan vastuulla on aloittaa toimenpiteet työsuojeluvaltuutetun valitsimiseksi. Työsuojeluvaltuutetun toimikausi on kaksi vuotta. (Työsuojelu työpaikalla 2016.)

Työntekijät järjestävät vaalit, joissa valitaan työsuojeluvaltuutettu ja varahenkilöt. Jos valintajärjestelyistä ja valinnoista ollaan yksimielisiä, voidaan järjestää sopuvaa. Työnantaja ei saa vaikuttaa vaalien tulokseen. (Työsuojelu työpaikalla 2016.)

Työsuojeluvaltuutetun keskeiset tehtävät:

- työpaikan työsuojeluasioihin tutustuminen ja niiden opetteleminen
- edistää ja valvoa työnturvallisuutta ja terveellisyttä
- osallistua työpaikalla järjestettäviin työsuojelutarkastuksiin.

Jos valittu työsuojeluvaltuutettu ei pysty hoitamaan hänelle tarkoitettua tehtäviä, tulee varavaltuutetun hoitaa ne tehtävät, joita ei voi siirtää myöhemmäksi. Tässä tilanteessa varavaltuutetulla on samat valtuudet ja oikeudet kuin työsuojeluvaltuutetulla. Varavaltuutetusta tulee uusi työsuojeluvaltuutettu, jos valittu työsuojeluvaltuutetun työsuhde päättyy tai hän päättää erota tehtävästään. (Työsuojelu työpaikalla 2016.)

Työnantajan tulee luovuttaa työsuojeluvaltuutetulle tarpeelliset tiedot yhteistoimintaa varten. Tiedonsaantioikeuteen sisältyy tiedot työsuojeluun liittyvistä lomakkeista

ja asiakirjoista, työterveyshuollon sopimus- ja toimintasuunnitelma ja kaikki edellä mainittuihin asioihin liittyvät asiakirjat, jos työsuojeluvaltuutetun tehtävät näin edellyttävät. (Työsuojelu työpaikalla 2016.)

Työnantajan tulee huolehtia, että työsuojelu- ja varavaltuutetuilla on mahdollisuus kouluttautua tehtävää varten. Mahdollinen kouluttautumisen tarve ja kouluttautumisen suunnittelu on tehtävä kahden kuukauden sisällä valinnasta työnantajan toimesta. Työnantajan tulee hoitaa kaikki koulutukseen liittyvät kulut, eikä näistä saa aiheutua ansiomenetyksiä valtuutetuille. (Työsuojelu työpaikalla 2016.)

Työnantajan tulee järjestää aikaa työsuojeluvaltuutetulle asioiden hoitamista varten. Valvontalaissa määritellään yksityiskohtaisesti eri tehtäville tarvittava aika. Jos työpaikalla työskentelee yli kymmenen henkilöä, työsuojeluvaltuutetulla on oikeus käyttää vähintään neljä tuntia kunkin neljän täyden peräkkäisen kalenteriviikon välein työsuojeluvaltuutetun tehtäviin. (Työsuojelu työpaikalla 2016.)

Työsuojeluvaltuutetun irtisanomissuoja on sama kuin luottamusvaltuutetulla tai luottamusmiehellä. Työsuojeluvaltuutettu voidaan irtisanoa töiden vähenemisen, konkurssin tai saneerausmenettelyn perusteella, jos työsuhde päättyy eikä hänelle voida tarjota vastaavanlaista tai muuten sopivaa työtä eikä kouluttaa uudelleen eri tehtäviin. Irtisanominen on laillinen henkilöön liittyvistä syistä ainoastaan, jos työsuojeluvaltuutetun edustamat työntekijät hyväksyvät sen enemmistön äänin. (Työsuojelu työpaikalla 2016.)

3.3 Työsuojelutoimikunta

Työpaikalle, jossa säännöllisesti työskentelee yli 20 henkilöä, tulee perustaa työsuojelutoimikunta. Työnantajan vastuulla on aloitteen tekeminen toimikunnan perustamiseksi. Toimikausi on kaksi vuotta. (Työsuojelu työpaikalla 2016.)

Työsuojelutoimikunnan koko on joko kaksitoista, kahdeksan tai neljä henkilöä. Toimikunnassa on työnantajan ja työntekijöiden edustajia. Puolet jäsenistä edustaa työntekijä tai toimihenkilöasemassa olevien työntekijöiden olevaa ryhmää, joka on niistä

suurempi ja neljännes sitä, joka on pienempi. Työnantajaa edustaa neljännes ryhmän jäsenistä. Ryhmän jakautumisesta voidaan myös sopia tarvittaessa toisella tavalla. (Työsuojelu työpaikalla 2016.)

Työsuojelupäälliköllä on oikeus osallistua toimikunnan kokouksiin, vaikka hän ei olisi jäsen. Työsuojeluvaltuutetut kuuluvat asemansa perusteella toimikuntaan. Työnantaja valitsee oman edustajansa kokouksiin ja työntekijät äänestävät muut työntekijöiden edustajat toimikuntaan samalla tavalla kuin työsuojeluvaltuutetun. (Työsuojelu työpaikalla 2016.)

Työnantaja tai hänen edustajansa toimii työsuojelutoimikunnan puheenjohtajana. Toimikunta voi myös valita keskuudestaan puheenjohtajan. Työsuojelutoimikunnan jäsenille ei saa koitua ansiomenetyksiä ja mahdollinen ajankäyttö työajan ulkopuolella tulee korvata. (Työsuojelu työpaikalla 2016.)

4 TYÖTURVALLISUUSLAKI

Rakennusalan työtä koskee Työturvallisuuslaki (738/2002). Työturvallisuuslain tarkoitus on luoda työntekijöille turvallinen työympäristö, ennalta ehkäistä tapaturmia, torjua työstä johtuvat mahdolliset ammattitaudit ja huolehtia työntekijöiden fyysisestä ja henkisestä hyvinvoinnista. (Työsuojelu työolot 2019.)

Seuraavissa alaluvuissa käsitellään rakennustyömaan työsuojelun kannalta oleellisia lakiasioita. Työturvallisuuslaki (738/2002) nojalla määrätyt säädökset liittyen rakennustyömaan työsuojeluun.

4.1 Valtioneuvoston asetus työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta

Rakennustyömaan työvälineiden käyttämistä ja tarkastamista koskee säädös Valtioneuvoston asetus työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta (403/2008). Tämän säädöksen perusteella valvotaan koneen, välineen tai muun teknisen työvälineen käyttöä ja tarkastamista. Työvälineiksi luokitellaan kaikki laitteet, joita käytetään työn tekemiseen, esimerkiksi käsityökalut ja liikkuvat työvälineet, kuten saksilavat ja trukit, nosturit, telineet ja tikkaat. (A 12.6 2008/403.)

Jokaiselle työvälineelle tulee tehdä käyttöönottotarkastus, jos työväline otetaan ensimmäistä kertaa käyttöön, työväline on ollut pitkän ajan käyttämättömänä, siirretty uuteen paikkaan tai kokenut turvallisuuden kannalta merkittävän muutoksen. Käyttöönottotarkastuksessa tarkastetaan, että laite on asennettu oikein ja käytetään siihen tarkoitettuun työhön. Työlaitteen turvalaitteiden kunto tulee tarkastaa ja varmistaa työ- ja hoitotasojen asianmukainen kunto. Nostolaitteille tulee tarvittaessa tehdä koekuormitus. (L 12.6.2008/403, luku 5, § 33.)

Työvälineen kuntoa ja toimivuutta seurataan määräaikaistarkastuksin. Määräaikaistarkastuksen välit riippuvat käytettävästä työvälineestä, käytön määrästä ja käytön olosuhteista. (L 12.6.2008/403, luku 5, § 34.)

Tarkastusten suorittajan tulee olla perehtynyt työvälineen toimintaan, tarkastusvaatimuksiin ja valmistajan ohjeisiin (L.12.6.2008/403, luku 5, § 37) Tarkastuksista tulee pitää pöytäkirjaa, josta ilmenee tarkastusten sisältö, määrä ja ajankohta (L.12.6.2008/403, luku 5, § 38).

Tässä muutamia oleellisia malliasiakirjojen nimikkeitä, joita työmaalta pitää löytyä työturvallisuuskansiossa liittyen säädökseen (403/2008).

Tarkastuksen malliasiakirjat

- työvälineen vastaanottotarkastus
- työkoneen vastaanottotarkastus
- nosturin käyttöönottotarkastus
- nostoapuvälineen käyttöönottotarkastus
- henkilönostimen käyttöönottotarkastus

Turvallisuus suunnitelmat

- nostotyösuunnitelma
- henkilönoston suunnittelu
- rakennustöiden putoamissuojaus
- telinesuunnitelma.

4.2 Valtioneuvosto päätös henkilösuojainten valinnasta ja käytöstä työssä

Henkilösuojaimilla rakennustyömaalla tarkoitetaan välineitä, vaatteita tai varusteita, jotka suojaavat henkilöä työtaturmilta tai sairastumisilta. Henkilösuojaimia ovat esimerkiksi kypärät, suojalasit, työvaatteet, kuulosuojaimet ja valjaat. (Työsuojelu työsuojaimet 2009.)

Työnantajan vastuulla on huolehtia, että työntekijöillä on asian mukaiset henkilösuojaimet. Työnantajan tulee arvioida vaarat ja riskit, joita voidaan välttää käyttämällä

henkilösuojaimia. Arvioinnissa tulee myös huomioida riskit, joita itse henkilösuojaimet saattavat aiheuttaa. Suojainten valinnassa tulee huomioida niiden käyttömukavuus ja työntekijän fyysiset ominaisuudet, esimerkiksi hengitystiesairaudet. Työssä saa käyttää vain CE-merkittyjä suojaimia. Työnantaja määrittää henkilösuojaimien käyttöjakson. Työnantajan tulee varmistaa, että suojaimet ovat aina kunnossa ja ajan tasalla. Säännölliset huollot ja tarkastus tulee tehdä. (Työsuojelu työsuojaimet 2019.)

Henkilösuojaimet ovat pääsääntöisesti tarkoitettu henkilökohtaiseen käyttöön. Jos suojaimia käyttää useampia henkilö, on varmistuttava, että se ei aiheuta terveys- tai hygieniariskejä käyttäjille. Työntekijän tulee huolellisesti hoitaa ja huoltaa hänelle määrättyjä suojaimia ja ilmoittaa heti työnantajalle, jos havaitsee niissä puutteita. (Työsuojelu työsuojaimet 2019.)

Henkilösuojauksissa tulee kiinnittää huomiota seuraaviin osa-alueisiin:

- pää (kypärät, alusmyssyt)
- kuulo (kopusuojaimet, tulppasuojaimet)
- silmät ja kasvot (suojalasit, kasvosuojaimet, hitsausmaskit)
- hengitys (raitisilmasuojaimet, paperisuojaimet)
- kädet ja käsivarret (käsineet, suojahihat)
- jalat ja sääret (turvajalkineet, säärystimet polvisuojat, viiltosuojahousut)
- iho (suojavoiteet)
- koko keho (huomioväri vaatetus, putoamissuojaus, pölysuojapuku).

4.3 Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta

Tässä kappaleessa käsitellään työsuojelun vaatimat asiakirjat ja suunnitelmat liittyen rakennustyömaan turvallisuuteen.

Päätoteuttajan tulee huolehtia, että kaikilla rakennustyömaalla työskentelevillä on riittävä tieto turvallisesta työskentelystä ja valmius toimia kohdattaessa vaaratilanne.

Päätoteuttajan tulee tehdä ennakoilmoitus työsuojeluviranomaisille, jos työmaalla työskentelee yli kymmenen henkilöä ja työmaan arvioitu kesto on yli kuukauden. Ennakoilmoitus tulee myös tehdä, jos työmaalla työskennellään yli 500 henkilötyöpäivää. Ennakoilmoitus tulee myös tehdä rakennuttajalle. Ilmoitus tulee löytyä työmaalta ja sitä tulee päivittää tarpeen vaatiessa. (A 26.3.2009/205, luku 1, 4§.)

Jokaisessa rakennushankkeessa tulee olla turvallisuuskoordinaattori. Turvallisuuskoordinaattorin nimeämisen vastuu kuuluu rakennuttajalle. Turvallisuuskoordinaattorin tehtäviin kuuluu rakennustyömaan turvallisuuden valvominen ja yhteistyö päätoteuttajan kanssa turvallisuussuunnitelmia laatiessa. (A 26.3.2009/205, luku 2, 5§.)

Rakennustyömaan turvallisuussuunnitelman laatiminen kuuluu päätoteuttajalle. Turvallisuussuunnitelma tulee esittää rakennuttajalle ja suunnitelmassa tulee huomioida rakennuttajan laatiman turvallisuusasiakirjan tiedot. Turvallisuussuunnitelman tarkoitus on käsitellä työturvallisuuteen liittyviä asioita koskien työn, ja työvaiheiden ajoittamista niin, ettei niistä koidu vaaraa työntekijöille tai työn vaikutuspiirissä oleville. Turvallisuussuunnitelmasta tulee käydä vähintään seuraavat asiat läpi: Työmaan yleinen järjestys, räjäytys, louhinta- ja kaivuutyöt, maanpohjan kantavuus laskenta ja kaivantojen tuenta, työmaan sähköistys ja valaistus, työmenetelmät, koneiden ja laitteiden käyttö, nostotyöt ja siirrot, putoamissuunnitelma, työ- ja tukitelinetyö, suurten rakenteiden kuten elementtien ja muottien varastointi, nosto ja asennus, pölynhallinta suunnitelma, työhygienisten mittauksen menettelyt, purkutyöt, töiden ja työvaiheiden jaksotus, töiden sovittaminen työn vaikutuspiirissä olevien toiminnan kanssa, vaaraa aiheuttavat sähkökaapelit ja putkistot, henkilösuojainten tarve, toiminta tapaturma ja ensiapua vaativissa tilanteissa. Suunnitelmat tulevat löytyä kirjallisena työmaalta. (A 26.3.2009/205, luku 2, 10§.)

Päätoteuttajan tulee tehdä kirjallinen rakennustyömaa-alueen käytönsuunnitelma. Suunnitelmassa tulee huomioida rakennuttajan laatima turvallisuusasiakirja ja sen tulee pitää sisältää vähintään seuraavat asiat: työmaa-alueen rajat, toimisto, henkilöstö- ja varastotilojen sijainti ja määrä, nostureiden, koneiden ja laitteiden sijoitus,

maa-aineiden sijoittaminen, rakennusmateriaalien ja elementtien varastointi, purku- ja lastauspaikkojen sijainti, elementti nostureiden nostopaikkojen perustus, nostosäteet ja kapasiteetit ja maapohjan vahvistus, alueen työmaaliikenne ja liittymät yleiseen liikenteeseen, kulku, kuljetus- ja nostotiet ja niiden kunnossapito, työmaan järjestys ja siisteys, pölynhallintaan liittyvien rakenteiden ja laitteiden sijoitus, jätteiden kerääminen, säilyttäminen, poistaminen ja hävittäminen, palontorjunta, varastoalueiden rajaaminen ja järjestäminen. Aluesuunnitelma laaditaan tarvittaessa eri työvaiheille, kuten maanrakennus-, perustus- ja runko- sekä sisätyövaiheisiin. Suunnitelmaan tulee päivittää työmaalla tapahtuvat muutokset. Aluesuunnitelma tulee olla näkyvillä työmaalla keskeisellä paikalla, kuten työntekijöiden sosiaalitiloissa. (A 26.3.2009/205, luku 2, 11§.)

Rakennustyömailla tulee vähintään viikoittain pitää kunnossapitotarkastus. Kunnossapitotarkastuksen tarkoitus on arvioida työmaan työturvallisuutta ja sen avulla päättoteuttaja pysyy hyvin perillä työmaantilanteesta sen edetessä. Tarkastuksessa tulee käydä lävitse vähintään seuraavat asiat: työmaan yleinen järjestys, työvälineiden kunto, rakennussahat, työmaan sähköistys ja valaistus, nosturit, nostimet, nostoapuvälineet ja telineet, kulkutiet, maan ja kaivantojen tuennat ja sortumisen estäminen. Tarkastuksessa on myös huomioitava muut turvallisuuden kannalta oleelliset asiat. Viikoittaisen kunnossapitotarkastuksen voi korjata TR-mittauksella. (A 26.3.2009/205, luku 4, 16§.)

Päättoteuttajan tulee tehdä mekaaninen siirtosuunnitelma rakennustyömaille. Mekaanisen siirtosuunnitelman tarkoituksena on vähentää työntekijöiden fyysistä kuormitusta ja vähentää huonojen työasentojen haittoja ja ennaltaehkäistä vammoja. Raskaisiin vaaka- ja pystysiiirtoihin tulee valita sopiva kuljetus- tai nostoväline. Työntekijän käyttöön tulee varata työhön sopivia mekaanisia laitteita, jotka vähentävät fyysistä rasitusta. (A 26.3.2009/205, luku 13, 69§.)

Lähes poikkeuksetta jokaisella rakennustyömailla käytetään aineita, jotka sisältävät ihmisille ja ympäristölle haitallisia kemikaaleja. Rakennustyömaalta tulee löytyä kemikaaliluettelo ja käyttöturvallisuustiedotteet. Kemikaaliluettelossa käy ilmi käytettävien kemikaalien luokitustiedot ja mistä kemikaalista on saatavilla käyttöturvallisuustiedote. Käyttöturvallisuustiedotteissa on tietoa kemikaalien ominaisuuksista, vaa-

roista, turvallisesta käsittelystä ja varastoinnista. Kemikaaliluettelo ja käyttöturvallisustiedotteet tulee olla työntekijöiden nähtävillä työmaalla. (A 26.3.2009/205, luku 13, 70§.)

Työntekijöille on järjestettävä henkilöstötilat. Henkilötilojen suunnittelussa tulee huomioida työntekijöiden määrä ja tilojen sijoittaminen sekä käyttöön liittyvät asiat. Tilojen korkeus tulee olla vähintään 2.2 metriä ja käymälöiden vähintään 1.9 metriä. Henkilöstötiloissa tulee olla asianmukaiset ja puhtaat käymälät. Ruokailutilasta tulee löytyä ruuan säilyttämistä ja lämmittämistä varten laitteet, ellei työpaikalla tarjota valmista ruokaa. Ruokailutilassa ja pukuhuoneissa tulee olla vähintään 18 asteen lämpötila ja toimiva ilmanvaihto. Naisille ja miehille on järjestettävä erilliset puketus-, peseytymis-, vaatteiden kuivatus- ja säilytys- sekä käymälätilat. Henkilöstötilat tulee olla erillään työtiloista. Pienillä, lyhytkestoisilla työmailla voidaan poiketa kyseisistä määräyksistä, jos henkilöstötiloja koskevat määräykset pystytään toteuttamaan toisella tavalla. (A 26.3.2009/205, luku 13, 79§.)

5 TYÖSUOJELUTARKASTUS

Sosiaali- ja terveysministeriöllä sekä työsuojelun vastualueilla on sopimukset, jotka määrittelevät, mihin toimialoihin valvonta painottuu. Rakennusalalla työtaturman riskit ovat korkeat, ja tästä syystä se on yksi valvotuimmista aloista. (Työsuojelutarkastus, 2018.)

Kun työsuojeluasiat ovat hyvin hallussa, ei tarkastuksessakaan pitäisi tulla ongelmia. Rakennustyömaan työsuojelutarkastuksessa keskitytään lähinnä turvallisuusriskeihin ja työn kuormittavuuden hallintaan. Tarkastaja yleensä ilmoittaa tulevasta tarkastuksesta noin viikkoa ennen. Tällöin sovitaan tarkka ajankohta, jolloin päätoimittaja ehtii varautua tarkastukseen ja valmistella nähtäväksi tarvittavat asiakirjat ja paperit. Työsuojelutarkastaja saattaa tulla työmaalle myös varoittamatta. Tästä syystä tarvittavat työsuojeluun liittyvät asiakirjat tulee olla aina helposti tutkittavissa ja työmaan työsuojeluasiat kunnossa. (Työsuojelutarkastus 2018.)

Tarkastus ei tarkoita sitä, että työsuojeluasioita on laiminlyöty. Tarkastus on yleensä rutiininomainen. Ensimmäisessä tarkastuksessa viranomaisen ei sakota yrittäjää, vaan velvoittaa työnantajaa korjaamaan mahdolliset virheet ja puutteet. Vasta seuraavassa tarkastuksessa on odotettavissa seuraamuksia, jos työnantaja ei noudata tarkastajan laatimia velvoitteita. Tarkastus voi olla perusvalvonta tai kohdennettu tarkastus. (Työsuojelutarkastus 2018.) Esimerkiksi jos työmaalla tehdään asbestitöitä, saattaa tarkastaja tehdä työmaalle asbestitöihin kohdennetun tarkastuksen.

Tarkastus ei ole pelkästään vaadittavien asioiden valvomista, vaan myös yrittäjän auttamista työsuojeluasioiden kehittämisessä. Tarkastaja pystyy antamaan hyviä neuvoja ja vinkkejä, mitkä työkalut auttavat ja helpottavat työnantajan työsuojelun kehittämistä ja ylläpitämistä. (Työsuojelutarkastus 2018.)

Rakennustyömaat ovat lähestulkoon aina erilaisia, mikä vaikuttaa työsuojelutarkastuksen sisältöön. Yleensä tarkastaja ilmoittaa ennakkoon, mitkä asiat tullaan käsittelemään tarkastuksessa. Satunnaistarkastuksen varalta on hyvä tehdä itselle tarkastuslista, minkä käy työmaan aloitusvaiheessa lävitse työmaakohtaisesti.

Työsuojelu tarkastus aloitetaan yleensä sillä, että työnantaja tai työnantajan edustaja esimerkiksi työmaamestari kertoo tarkastajalle perustiedot työmaasta. Tämän jälkeen tarkastaja käy lävitse laatimansa tarkastuslistan ja kirjaa puutteet ylös. Tärkeimpiä perusasioita, joita tarkastaja käy lävitse riippumatta työmaan luonteesta, ovat aluesuunnitelma, työntekijälista, perehdytykset, työmaan kunnossapitotarkastukset, pölynhallintasuunnitelma, haitta-ainekartoitukset, sosiaalityöt, koneet ja laitteet, kemikaaliluettelo ja käyttöturvatiiedotteet, työmaan ensiapu, mekaaninen siirtosuunnitelma ja henkilösuojaimet. (Työsuojelutarkastus 2018.)

Tarkastukseen tulee yleensä varata noin 1-2 tuntia työmaan mukaan. Työsuojelutarkastaja laatii tarkastuksesta tarkastuskertomuksen, jossa ilmenee: tarkastuksen aika ja paikka, tarkastukseen osallistujat, työnantajalle annettavat toimintaohjeet ja muut käsitellyt asiat. Pienistä puutteista tarkastaja antaa pelkän toimintaohjeen. Isommissa laiminlyönneissä tarkastaja antaa kehotuksen ja valvoo tämän toteutumista. Tarkastaja voi tarvittaessa antaa uhkasakon, keskeyttää työt tai lopettaa työmaan, jos kehotusta ei noudateta. Tilanteissa, joissa aiheutuu välitöntä hengenvaaraa, voi tarkastaja keskeyttää työt tai määrätä vaaran aiheuttajan käyttökieltoon. (Työsuojelutarkastus 2018.)

Työsuojeluun liittyvissä asioissa voi ottaa yhteyttä valtakunnalliseen neuvontaanumeron. Vastaajat ovat aluehallintaviraston työsuojelutarkastajia. Neuvontaan voi soittaa työntekijä tai työnantaja ja sen tarkoitus on opastaa soittajaa, jotta he saavat itse hoidettua työsuojeluasiat kuntoon työpaikalla. Numerosta voi myös pyytää valvontapyyntöjä. (Työsuojelutarkastus 2018.)

6 K-S MESTARITYÖN TYÖSUOJELU

Tässä kappaleessa käydään läpi, miten työsuojelu on järjestetty kohdeyrityksessä ja miten työsuojeluasiat hoidetaan työmailla. Lisäksi käsitellään eri käsitteitä ja selvennetään mitä ne käytännössä tarkoittavat.

6.1 Rakennustyömaan työsuojelun muistilista

Opinnäytetyön pohjalta on tehty muistilistan, jossa on kaikki yleisimmät asiakirjat, jotka tulee löytyä työmaalta työsuojeluun liittyen. Tämän muistilistan avulla on helppo kartoittaa työmaakohtaisesti jo ennen työmaan alkamista, mitä työvaiheita työmaalla mahdollisesti on ja sen perusteella tehdä valmiiksi työsuojelukansio, mistä löytyy vaadittavat paperit. Työmaamestarin on myös helppo pysyä perillä, mitä tarkastuksia tulee tehdä työmaalla ja mitä papereita täyttää. Suurimmalle osalle suunnitelmista ja asiakirjoista löytyy hyvät pohjat rakennusteollisuuden internetsivuilta, mutta osan olen joutunut tekemään itse. Suositeltavaa on tehdä ja muokata itselleen sellaiset suunnitelmat, jotka palvelevat omaa tarkoitusta parhaiten. Suunnitelmien ulkoasulla tai tyyllillä ei ole vaatimuksia, kunhan ne vain sisältävät vaadittavat tiedot. Tässä on esimerkki työmaan muistilistasta.

Työmaan perustamisen muistilista (työsuojelu)

X

Työmaan nimi/osoite

X

Laatija

Asia	Kunnossa	Korjattava	Huomioitavaa
Rakennustyön ennakoilmoitus tehty (Jos työmaalla työskentelee yli 10 henkilöä tai työtunteja kertyy yli 500)			
Tiedottaminen			
Aluesuunnitelma (Työmaa-alueen rajat, sosiaalitulat, ensiapu jne.)			
Työmaan turvallisuussuunnitelma			
Työntekijäluettelo (Lomakkeet työmaalla)			
Työntekijöiden perehdyttäminen (Lomakkeet työmaalla)			
Ensiapuvalmius (Vähintään ensiapulaukku työmaalla)			
Työntekijöiden sosiaalitulat			
Työturvallisuus henkilöstö (Työturvallisuudesta vastaava ja työturvallisuuskoordinaattori)			
Työmaan viikoittainen kunnossapitotarkastus.			
Pölyntorjuntasuunnitelma			
Mekaaninen siirtosuunnitelma (Tarvitaan jos työmaalla siirretään rakennusmateriaaleja)			

Kuva 1. Esimerkki työmaan perustamisen muistilistasta 1/2.

Kemikaaliluettelo			
Käyttöturvallisuustiedotteet			
Purkutyösuunnitelma			
Haitta-ainekartoitukset			
Henkilötunnisteet ja kulunseuranta			
Paloturvallisuus (Tulityöluvut ja sammutuskalusto)			
Työtelineen käyttöönotto ja kunnossapitotarkastus			
1.Henkilönostimen käyttöönottotarkastus 2.Lupa henkilönostimen käyttöön			
Nosturin käyttöönottotarkastus			
Nostoapuvälineen käyttöönottotarkastus			
Työkoneen käyttöönottotarkastus			
Työvälineen käyttöönottotarkastus			
Kaivuutöiden suunnitelma			
Räjätys- ja louhintatyön suunnitelma			
Putoamissuojasuunnitelma (Putoamissuojausuunnitelmassa kartoitetaan kirjallisessa muodossa työmaan putoamisvaaraa sisältävien työvaiheiden välineet ja työtavat)			

Kuva 2. Esimerkki työmaan perustamisen muistilistasta 2/2.

6.2 Työsuojelutarkastuksen vaatimat asiakirjat ja suunnitelmat

Muistilistan pohjalta olen laatinut sähköisen tiedoston, josta löytyy muistilistan joka kohtaa vastaavat asiakirjat ja suunnitelmat. Jokaisesta kansioista löytyy yksi tai useampi asiakirja tai suunnitelma liittyen kansion nimeen.

Nimi	Muokauspäivä	Tyyppi	Koko
✓ A – F (2)			
Aluesuunnitelmat	6.10.2019 14.34	Tiedostokansio	
Ennakoilmoitus	6.10.2019 14.39	Tiedostokansio	
✓ G – L (4)			
Haitta-ainekartoitukset	6.10.2019 14.37	Tiedostokansio	
Henkilönostimen tarkastukset	6.10.2019 14.36	Tiedostokansio	
Kaivuutyöt	6.10.2019 14.35	Tiedostokansio	
Kemikaaliluettelo ja käyttöturvätiedotteet	6.10.2019 14.37	Tiedostokansio	
✓ M – R (8)			
Mekaaninen siirtosuunnitelma	6.10.2019 14.38	Tiedostokansio	
Nostoapuväline tarkastukset	6.10.2019 14.36	Tiedostokansio	
Nosturin tarkastus	6.10.2019 14.36	Tiedostokansio	
Paloturvallisuus	6.10.2019 14.37	Tiedostokansio	
Perehdytys	6.10.2019 14.34	Tiedostokansio	
Purkutyösuunnitelmat	6.10.2019 14.38	Tiedostokansio	
putoamissuojaus	6.10.2019 14.35	Tiedostokansio	
Pölynhallinta	6.10.2019 14.34	Tiedostokansio	
✓ S – Ö (6)			
Tiedotteet	6.10.2019 14.38	Tiedostokansio	
Työkoneiden tarkastukset	6.10.2019 14.36	Tiedostokansio	
Työmaan turvallisuussuunnitelma	6.10.2019 14.38	Tiedostokansio	
Työntekijäluettelo	6.10.2019 14.34	Tiedostokansio	
Työvälineiden tarkastukset	6.10.2019 14.35	Tiedostokansio	
Viikkotarkastus	6.10.2019 14.34	Tiedostokansio	

Kuva 3. Asiakirjojen hakemistorakenne.

LÄHTEET

Työsuojelutarkastus. 18.1.2019. [Verkkosivu]. Työsuojelu hallinto. [Viitattu 13.9.2019]. Saatavana: <https://www.tyosuojelu.fi/tietoa-meista/toiminta/tyosuojelutarkastus>

Työsuojelutarkastus. 18.3.2018 [Verkkosivu]. [Viitattu 26.9.2019] Saatavana: <https://www.tyosuojelutarkastus.fi/>

Työsuojelun työolot. 14.5.2019. [Verkkosivu]. Työsuojeluhallinto. [Viitattu 26.9.2019]

Saatavana: https://www.tyosuojelu.fi/tyoolot/rakennusala#p_com_liferay_journal_content_web_portlet_JournalContentPortlet_INSTANCE_9C6mpCuNih8H

Työsuojelu työpaikalla. 20.10.2016. [Verkkosivu]. Työsuojeluhallinto. [Viitattu 20.9.2019] Saatavana: <https://www.tyosuojelu.fi/tyosuojelu-tyopaikalla/tyosuojelun-yhteistoiminta/tyosojeluhenkilosto>

Työsuojelu työsuojaimet. 18.6.2019 [Verkkosivu]. Työsuojelu hallinto. [Viitattu 15.9.2019] Saatavana: <https://www.tyosuojelu.fi/tyoolot/suojaimet-tyossa>

L 23.8.2002/738 Työturvallisuuslaki

A 12.6.2008/403 Valtioneuvoston asetus työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta

A 26.3.205/2009 Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta